

ΠΟΡΙΣΜΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των κατά το Σύνταγμα και των νόμων 3094/03 και 3304/05 αρμοδιοτήτων του, εξέτασε τις υπ' αρ. πρωτ. 16814/10.11.06 και 17997/01.12.06 αναφορές και συντάσσει το παρόν πόρισμα.

1. Ιστορικό της υπόθεσης

Οι ενδιαφερόμενοι έθεσαν με τις αναφορές τους το ζήτημα θέσπισης ανώτατου ορίου ηλικίας 35 ετών σε προκηρύξεις διαγωνισμού για την πλήρωση οργανικών θέσεων στον εισαγωγικό βαθμό του Κλάδου Επικοινωνιών και Πληροφορικής και του επιστημονικού προσωπικού της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (με αριθμούς Π15-27768/ΑΣ10994/06.10.06 και Π15-29072/ΑΣ11434/24.10.06, αντίστοιχα), καθώς και το ζήτημα καθορισμού ανώτατου ορίου ηλικίας για το διορισμό προσωπικού στον Διπλωματικό Κλάδο (37 ετών) και στον Κλάδο Διοικητικής, Λογιστικής και Γραμματειακής Υποστήριξης (35 ετών), ήδη μετονομασθέντα σε Κλάδο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ) και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ) Διοικητικού. Ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη σε διερεύνηση των ανωτέρω αναφορών, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας που του έχει ανατεθεί με τις διατάξεις του αρ. 19 παρ. 1 του ν. 3304/05, σύμφωνα με τις οποίες *«...φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες είναι ο Συνήγορος του Πολίτη»*.

2. Νομικό Πλαίσιο

Δυνάμει των διατάξεων του ν. 3304/05, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη το περιεχόμενο των Οδηγιών 2000/43/EK του Συμβουλίου της 29^{ης} Ιουνίου 2000 καθώς και 2000/78/EK του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000, απαγορεύτηκε καταρχήν η διακριτική μεταχείριση εις βάρος προσώπων, μεταξύ άλλων, λόγω ηλικίας, ως αντίθετη προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης υπό την έννοια του νόμου αυτού, στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας. Η ισχύουσα νομοθεσία δικαιολογεί τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας ως όρου πρόσβασης στην εργασία και την εν γένει απασχόληση – συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης – μόνον υπό συγκεκριμένες, αυστηρές προϋποθέσεις. Βάσει του άρθρου 19 παρ. 1 του ν. 3304/05, *«...φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες είναι ο Συνήγορος του Πολίτη»*, ο οποίος διερευνά κατά πόσον οι διατάξεις, οι οποίες θέτουν όρια ηλικίας συνιστούν διάκριση υπό την έννοια του εν λόγω νόμου.

Οι προαναφερθείσες διατάξεις του ν. 3304/05 θεσπίζουν το γενικό πλαίσιο ρύθμισης για την καταπολέμηση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, λόγω ηλικίας και απαγορεύουν κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση, στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, δικαιολογώντας τυχόν διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας, μόνον στις περιπτώσεις που *«...προβλέπεται στον νόμο προς εξυπηρέτηση*

σκοπών της πολιτικής της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, τα δε μέσα επίτευξης των σκοπών αυτών είναι πρόσφορα και αναγκαία» (αρ. 11 παρ. 1 του ν. 3304/05). Παράλληλα, όπως προβλέπουν οι διατάξεις του αρ. 26 του ίδιου νόμου, «...καταργείται κάθε νομοθετική και κανονιστική διάταξη και καθίσταται άκυρη κάθε διάταξη ... η οποία είναι αντίθετη προς την, κατά τον παρόντα νόμο, αρχή της ίσης μεταχείρισης» και υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού.

Άλλωστε, πριν ακόμη από την πλήρη εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς τις προβλέψεις της Οδηγίας 2000/78/EK, με τις διατάξεις του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 3051/02 είχε ήδη προβλεφθεί ρητώς η κατάργηση κάθε ανωτάτου ορίου ηλικίας πρόσληψης ή διορισμού τακτικού προσωπικού στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, «...ειδικά όρια ηλικίας που απαιτούνται από τη φύση και τις ιδιαιτερότητες των καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων μπορεί να καθορίζονται με την οικεία προκήρυξη, μετά από γνώμη του οικείου φορέα και απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». Όπως γίνεται αντιληπτό από την εν λόγω διάταξη νόμου, η ύπαρξη **ειδικής αιτιολογίας**, στη βάση της οποίας καθίσταται έγκυρος και νόμιμος ο καθορισμός ειδικών ορίων ηλικίας, συνιστά κρίσιμο στοιχείο για την έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης. Ειδικότερα, προκειμένου να μην καταλείπονται περιθώρια αμφισβήτησης της νομιμότητας της εν λόγω κανονιστικής πράξεως, από την ειδική αιτιολογία πρέπει να προκύπτει μετά βεβαιότητας ότι η θέσπιση ανωτάτου ορίου ηλικίας για την πρόσβαση σε συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα είναι εύλογη και αναγκαία, υπαγορεύεται από συγκεκριμένο θεμιτό σκοπό και συνιστά ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση, λόγω της φύσης των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων ή λόγω του πλαισίου εντός του οποίου αυτές ασκούνται. Προκειμένου να μην μπορεί να θεωρηθεί ότι το καθοριζόμενο όριο ηλικίας εισάγει διακριτική μεταχείριση κατά την έννοια των διατάξεων του προαναφερθέντος νόμου (και κατ' επέκταση, της Οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000), πρέπει η ηλικία να συνιστά αποδεδειγμένα χαρακτηριστικό ουσιώδους σημασίας σε σχέση με την ικανότητα εκτέλεσης συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας.

Κατά την έναρξη διερεύνησης από τον Συνήγορο του Πολίτη του συγκεκριμένου θέματος, βρίσκονταν σε ισχύ οι διατάξεις του αρ. 53 του ν. 2594/98 (Οργανισμός του Υπουργείου Εξωτερικών), σύμφωνα με τις οποίες ως ανώτατο όριο ηλικίας για τον διορισμό υπαλλήλων στις υπηρεσίες του Υπουργείου οριζόταν το 35^ο έτος, με εξαίρεση τον Διπλωματικό Κλάδο, τον Κλάδο υπαλλήλων Οικονομικών Εμπορικών Υποθέσεων και τον Κλάδο Εμπειρογνομόνων. Συγκεκριμένα, κατ' εξουσιοδότηση της προαναφερθείσας διάταξης του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 3051/02, είχε εκδοθεί η υπ' αριθμ. ΔΙΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/2003 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΦΕΚ Β' 1364/23.09.03), σύμφωνα με την οποία καθορίζονται τα εξής ανώτατα όρια ηλικίας διορισμού για τους εν λόγω κλάδους:

Διπλωματικός Κλάδος: 37^ο έτος

Κλάδος υπαλλήλων Οικονομικών Εμπορικών Υποθέσεων: 37^ο έτος

Κλάδος Εμπειρογνομόνων: 55^ο έτος

Εν τω μεταξύ, ενόσω για το ζήτημα θέσπισης ανωτάτου ορίου ηλικίας για το διορισμό στους κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη σχετική έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη, κατατέθηκε στις 29.03.07 στη Βουλή σχέδιο νόμου «*Κύρωση ως Κώδικα του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών*» (που ψηφίσθηκε τελικώς ως νόμος με αριθμό 3566/07 (ΦΕΚ Α', 117/05.06.07).

3. Ενέργειες του Συνηγόρου του Πολίτη και η θέση της Διοίκησης

Ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε στη Στ1 Διεύθυνση Προσωπικού & Διοικητικής Οργάνωσης του Υπουργείου Εξωτερικών τα υπ' αρ. πρωτ. 16814.06.1/29.11.06 και 16814.06.2 & 17997.06.1/23.01.07 έγγραφα, επισημαίνοντας την υποχρέωση σεβασμού των προαναφερόμενων νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες ενσωμάτωσαν στην ελληνική έννομη τάξη κοινοτική οδηγία (Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου).

Ειδικότερα, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε ότι η διάταξη του αρ. 53 του ν. 2594/98 (Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών), με την οποία τίθεται ως ανώτατο όριο ηλικίας για την πρόσληψη προσωπικού στους οικείους κλάδους το 35^ο έτος χρήζει τροποποίησης ή αναθεώρησης, διότι αντίκειται στο πνεύμα της ανωτέρω Οδηγίας, στον βαθμό που δεν δικαιολογεί ειδικώς τη θέσπιση του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας για την άσκηση των συγκεκριμένων καθηκόντων και ως εκ τούτου, εισάγει αδικαιολόγητα διακριτική μεταχείριση λόγω ηλικίας. Για τους λόγους αυτούς, η Αρχή ζήτησε να επανεξετασθεί η επίμαχη διάταξη του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς είναι δέουσα η εναρμόνισή της προς τις επιταγές της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000 (όπως ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με τις διατάξεις του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 3051/02 και του ν. 3304/05). Περαιτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε ότι στην περίπτωση που η θέσπιση του ανωτάτου ηλικιακού ορίου των 35 ετών για την πρόσβαση στους κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, τούτο θα έπρεπε να γνωστοποιηθεί εγγράφως στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στον οποίον μάλιστα, θα έπρεπε να παρασχεθεί ειδική αιτιολογία για την απόκλιση αυτή από τη γενική απαγόρευση θέσπισης ορίων ηλικίας.

Με το υπ' αρ. πρωτ. Π15-3202/ΑΣ 3027/05.03.07 έγγραφό της, η Στ1 Διεύθυνση Προσωπικού & Διοικητικής Οργάνωσης του Υπουργείου Εξωτερικών υποστήριξε ότι, οι προτάσεις του Υπουργείου Εξωτερικών για των καθορισμό ορίων ηλικίας διορισμού προσωπικού όλων των κλάδων του είχαν διαβιβασθεί στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης με τα υπ' αρ. πρωτ. Π26-4891/ΑΣ2739/03.03.03 και Π26-19785/ΑΣ9052/29.07.03 έγγραφα της εν λόγω υπηρεσίας, τα οποία περιείχαν ειδική αιτιολογία, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 3051/02, και σε συνέχεια των οποίων εκδόθηκε η υπ' αριθμ. ΔΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/2003 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Περαιτέρω, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της εν λόγω υπηρεσίας, ελλείπει οποιασδήποτε αναφοράς στην ανωτέρω υπουργική απόφαση στα ηλικιακά όρια πρόσβασης στην Ειδική Νομική Υπηρεσία και στους λοιπούς κλάδους Επικοινωνιών και Πληροφορικής, Διοικητικής, Λογιστικής και Γραμματειακής Υποστήριξης και Βοηθητικού Προσωπικού, συνάγεται η έγκριση των σχετικών προτάσεων της Υπηρεσίας για τους κλάδους αυτούς, δηλαδή, η – έστω και έμμεση – αποδοχή των οριζόμενων στις διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 2594/98 ορίων ηλικίας. Τέλος, στο εν λόγω έγγραφο έγινε αναφορά στην υπ' αριθμ. 3402/2005 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (Τμήμα Θ', ακυρωτικός σχηματισμός), σύμφωνα με το σκεπτικό της οποίας, η διάταξη του αρ. 10 παρ. 11 του ν. 3051/02 «...δεν είναι εφαρμοστέα επί των υπαλλήλων του [του Υπουργείου Εξωτερικών] διότι αυτοί υπάγονται σε διαφορετικό καθεστώς και διέπονται από τον Οργανισμό τόσο ως προς τα θέματα της υπαλληλικής τους κατάστασης όσο και ως προς το ειδικότερο θέμα του ανωτάτου ορίου ηλικίας διορισμού, οι διατάξεις του οποίου (άρθρ. 53 του ν. 2594/1998), ως ειδικές, κατισχύουν κάθε άλλης γενικής διάταξης, έστω και μεταγενέστερης». Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να καταγραφεί ότι

κατά της εν λόγω δικαστικής απόφασης έχει ήδη ασκηθεί έφεση, με αριθμό κατάθεσης στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών 237/27.07.06.

Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τα υπ' αρ. πρωτ. Π26-4891/ΑΣ2739/03.03.03 και Π26-19785/ΑΣ9052/29.07.03 έγγραφα της εν λόγω υπηρεσίας προς το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στα οποία στηρίχθηκε η έκδοση της υπ' αρ. ΔΙΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/2003 απόφασης του οικείου Υπουργού, δεν περιέχουν επαρκή αιτιολογία από την οποία να προκύπτει ότι η θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων καθηκόντων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το περιεχόμενο του προαναφερθέντος υπ' αρ. πρωτ. Π26-4891/ΑΣ2739/03.03.03 εγγράφου, «...οι ανωτέρω προτάσεις...αποσκοπούν στη διατήρηση του υπάρχοντος καθεστώτος, όπως αυτό ορίζεται στις διατάξεις του άρθρου 53 του Ν. 2594/98..., λόγω της ιδιάζουσας φύσης των καθηκόντων των υπαλλήλων του Υπουργείου [η οποία «ιδιάζουσα φύση» ουδόλως προσδιορίζεται], σε συνδυασμό με τις συχνές μεταθέσεις αυτών σε θέσεις της Εξωτερικής Υπηρεσίας. Θεωρούμε επίσης ότι, επειδή η διατήρηση του 35^{ου} έτους παρέχει άνετα στους υποψηφίους τη δυνατότητα απόκτησης των απαιτούμενων προσόντων, προσελκύει ικανότερο δυναμικό, εξαλείφει τον κίνδυνο προσέλκυσης ατόμων που δεν πέτυχαν σε άλλους τομείς και δεν δημιουργεί προβλήματα στην ιεραρχική εξέλιξη των υπαλλήλων...».

Σε συνέχεια των ανωτέρω και με αφορμή την κατάθεση στις 29.03.07 στη Βουλή του σχεδίου νόμου «Κύρωση ως Κώδικα του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών», ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε το υπ' αρ. πρωτ. 16814.06.3 & 17997.06.2/03.05.07 έγγραφο στους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εξωτερικών, καταγράφοντας τις ανωτέρω διαπιστώσεις και επισημαίνοντας ότι, στο κατατεθέν στη Βουλή σχέδιο νόμου, θεσπίζεται και πάλι ανώτατο όριο ηλικίας για πρόσβαση στους κλάδους του Υπουργείου (αρ. 66 παρ. 1 περ. β'), χωρίς επίκληση της απαιτούμενης ειδικής αιτιολογίας, χωρίς δηλαδή να αποδεικνύεται ότι η ηλικία συνιστά χαρακτηριστικό ουσιώδους σημασίας σε σχέση με την ικανότητα εκτέλεσης συγκεκριμένων καθηκόντων, γεγονός που αντίκειται ευθέως στις διατάξεις της σχετικής Οδηγίας και καθιστά προβληματική την επίμαχη διάταξη. Επισημάνθηκε δε ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του σχεδίου νόμου, θεσπίζεται ενιαίο όριο ηλικίας το 35^ο έτος για την πρόσβαση στον εισαγωγικό βαθμό του συνόλου των Κλάδων του Υπουργείου Εξωτερικών, ανεξαρτήτως της ειδικότητας και της φύσης των κατά περίπτωση ασκούμενων καθηκόντων, είτε πρόκειται, λόγου χάρη, για θέσεις του Κλάδου ΠΕ και ΤΕ Διοικητικού ή Διοικητικών Γραμματέων, είτε πρόκειται για θέσεις στον Διπλωματικό Κλάδο. Και μόνον η θέσπιση ενιαίου, απόλυτου ορίου ηλικίας για όλους τους Κλάδους, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα καθήκοντα των θέσεων του κάθε Κλάδου ξεχωριστά, ενισχύει το επιχείρημα ότι οι διατάξεις του νέου σχεδίου νόμου δεν περιέχουν ειδική θεμελίωση, από την οποία να προκύπτει ότι το θεσπιζόμενο όριο ηλικίας υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση άσκησης των καθηκόντων των κατά περίπτωση θέσεων. Μολονότι στην επίμαχη διάταξη του αρ. 66 του εν λόγω σχεδίου νόμου θεσπίζεται ανώτατο όριο ηλικίας το 35^ο «εκτός αν άλλως ορίζεται με τις διατάξεις του παρόντος», μοναδική εξαίρεση στο θεσπιζόμενο ενιαίο για όλους τους Κλάδους όριο ηλικίας φαίνεται να αποτελεί η περίπτωση του Κλάδου Εμπειρογνομόνων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του αρ. 104 του σχεδίου – και ψηφισθέντος πλέον – νόμου περί διαδικασίας και ειδικών προσόντων διορισμού στον κλάδο αυτό, υποψήφιοι για την κάλυψη των θέσεων Εμπειρογνομόνων μπορούν να είναι και όσοι δεν έχουν υπερβεί το 50^ο έτος, κατά το έτος προκήρυξης της διαδικασίας πρόσληψης, μολονότι με την υπ' αρ. ΔΙΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/18.09.03 υπουργική απόφαση είχε θεσπισθεί ανώτατο όριο ηλικίας 55 ετών για την πρόσβαση στον συγκεκριμένο κλάδο.

Ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε ότι με τις διατάξεις του ν. 3304/05 έχει πλέον ενσωματωθεί πλήρως στην ελληνική έννομη τάξη το περιεχόμενο της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27^{ης}

Νοεμβρίου 2000 και καταργήθηκε κάθε νομοθετική και κανονιστική διάταξη αντίθετη προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου (και της Οδηγίας). Λαμβανομένου υπόψη ότι οι διατάξεις Οδηγίας υπερισχύουν κάθε άλλης νομοθετικής ή κανονιστικής διάταξης στην εθνική έννομη τάξη, στην οποία ενσωματώνονται, οποιαδήποτε διάταξη αντίθετη στο πνεύμα τους καθίσταται αυτοδικαίως άκυρη. Ήδη ο νέος υπαλληλικός κώδικας (ν. 3528/07, ΦΕΚ Α΄ 26/09.02.07), με τις διατάξεις του αρ. 6 παρ. 2, απαλείφει ρητώς το ανώτατο όριο ηλικίας διορισμού και ορίζει ότι τυχόν ανώτατα όρια ηλικίας διορισμού μπορούν να καθορίζονται με τις οικείες προκηρύξεις, ύστερα από γνώμη του οικείου φορέα και απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μόνον εφόσον αυτά απαιτούνται από τη φύση και τις ιδιαιτερότητες των καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων (όπως ακριβώς ρητώς προβλέπει η σχετική Οδηγία). Μάλιστα, στην αιτιολογική έκθεση του εν λόγω νόμου διαπιστώνεται η ανάγκη αναθεώρησης του προϊσχύοντος Υπαλληλικού Κώδικα, μεταξύ άλλων, λόγω της υποχρέωσης «*εναρμόνισης διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικα με το κοινοτικό δίκαιο (ιδίως σε ό,τι αφορά τα θέματα του ανώτατου ορίου ηλικίας διορισμού...)*».

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την υπ' αρ. πρωτ. 14158/06.10.06 προκήρυξη του ΙΘ΄ εισαγωγικού διαγωνισμού της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και του Β΄ εισαγωγικού διαγωνισμού της Εθνικής Σχολής Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2006 – 2007, δεν ορίζεται όριο ηλικίας για την εισαγωγή στο Τμήμα Υπαλλήλων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, οι απόφοιτοι του οποίου διορίζονται στο Υπουργείο Εξωτερικών, γεγονός το οποίο ενδεχομένως να δημιουργήσει μελλοντικά προβλήματα ένταξης των αποφοίτων στον οικείο κλάδο του Υπουργείου Εξωτερικών είτε σε περίπτωση που τεθεί σε ισχύ ο νέος Οργανισμός του Υπουργείου είτε σε περίπτωση που εφαρμοστεί γι' αυτούς η υπ' αρ. ΔΠΠ/Φ.ΗΛ/6436/18.09.03 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, με την οποία θεσπίζεται το ανώτατο όριο ηλικίας των 37 ετών για την πρόσβαση στον συγκεκριμένο κλάδο.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη, στο ανωτέρω έγγραφό του αναφέρθηκε στην υπ' αρ. 413/93 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία αφορούσε τη θέσπιση ορίου ηλικίας για την εγγραφή ατόμου ως ασκούμενου σε δικηγορικό σύλλογο και τον διορισμό του ως δικηγόρου. Μολονότι η εν λόγω υπόθεση δεν είχε καν εξετασθεί υπό το πρίσμα των διατάξεων κοινοτικής οδηγίας, το αρμόδιο δικαστήριο έκρινε ότι «...η θέσπιση ορίου ηλικίας για την εγγραφή στο βιβλίο ασκουμένων και περαιτέρω για τον διορισμό, ως δικηγόρου, προσώπου που έχει τα απαιτούμενα, από τον νόμο, ουσιαστικά προσόντα αποβλέπει στη μείωση του υπερβολικά μεγάλου, σε σχέση με τις υπάρχουσες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, αριθμού των δικηγόρων. Ο σκοπός όμως αυτός δεν ανταποκρίνεται στα κριτήρια της ρυθμιστικής παρέμβασης του νομοθέτη, που συνάγονται από την παρ. 1 του άρθρου 5 του Συντάγματος...η ηλικία, από μόνη της, δεν έχει σχέση με τις ηθικές ιδιότητες, ούτε αναγκαίως μειώνει τις πνευματικές ικανότητες για την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος...ούτε η ανάγκη να μην αυξάνεται, για τον μνημονευόμενο λόγο, ο αριθμός αυτών που εισέρχονται στο δικηγορικό σώμα αποτελεί συνταγματικά θεμιτό λόγο αποκλεισμού προσώπων από την είσοδο στο επάγγελμα αυτό...επομένως και η συναφής διάταξη του άρθρου 4 του Δικηγορικού Κώδικα, με την οποία...τίθεται το πιο πάνω όριο των 33 ετών για την εγγραφή στο βιβλίο ασκουμένων του οικείου δικηγορικού συλλόγου, αντίκειται στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος και δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής» (η υπογράμμιση δική μας). Το ανωτέρω σκεπτικό διατυπώθηκε λαμβανομένης υπόψη της ελευθερίας επιλογής και άσκησης επαγγέλματος, ως στοιχείο της έννοιας της προσωπικής ελευθερίας και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου, στην οποία, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς, όμως οι όροι και οι προϋποθέσεις που τίθενται από τον κοινό νομοθέτη για την επιλογή και την άσκηση του επαγγέλματος είναι συνταγματικά επιτρεπτοί όταν ορίζονται κατά

τρόπο αντικειμενικό, δικαιολογούνται δε από αποχρώντες λόγους δημόσιου ή κοινωνικού συμφέροντος, οι οποίοι πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι συναφείς προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα του επαγγέλματος. Και μόνον με βάση την προαναφερθείσα αρχή της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου, στην οποία περιλαμβάνεται και η ελευθερία επιλογής και άσκησης επαγγέλματος, η θέσπιση ανωτάτου ορίου ηλικίας δεν θεωρήθηκε ότι στηρίχθηκε σε συνταγματικά θεμιτό λόγο αποκλεισμού ατόμων από την είσοδο στο εν λόγω επάγγελμα. Πολλώ δε μάλλον, υπό το πρίσμα των διατάξεων της σχετικής Οδηγίας, η εξάλειψη του κινδύνου «προσέλκυσης ατόμων που δεν πέτυχαν σε άλλους τομείς...» (σύμφωνα με το υπ' αρ. πρωτ. Π26-4891/ΑΣ2739/03.03.03 έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών) δεν είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτή ως θεμιτός λόγος αποκλεισμού από τη δυνατότητα πρόσβασης στις επίμαχες θέσεις ατόμων άνω των 35 ετών, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δικαιολογεί «αντικειμενικά και λογικά» (όπως προβλέπει το αρ. 6 παρ. 1 εδ. α' της Οδηγίας) μια διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας. Στο πνεύμα αυτό, η θέσπιση ανωτάτου ορίου ηλικίας πλήττει αδικαιολόγητα τη – συνταγματικώς κατοχυρωμένη – ελευθερία επιλογής του ατόμου για την άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος, καθώς στηρίζεται στην αυθαίρετη εικασία ότι η επιθυμία ένταξης στους Κλάδους του Υπουργείου ατόμων ηλικίας άνω των 35 ετών υπαγορεύεται από ή επιβεβαιώνει την αποτυχία τους στην άσκηση προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας.

4. Αποτελέσματα Ενεργειών του Συνηγόρου του Πολίτη - Προτάσεις

Το απευθυνόμενο προς τους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εξωτερικών έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη, με το οποίο ζητήθηκε να αναθεωρηθεί και να τροποποιηθεί η προαναφερόμενη κρίσιμη διάταξη που θεσπίζει ανώτατο όριο ηλικίας για την πρόσβαση στους Κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών, προς την κατεύθυνση εναρμόνισής της προς τις διατάξεις της σχετικής Οδηγίας και του ν. 3304/2005, δεν έτυχε έως σήμερα απαντήσεως. Όμως, δεδομένου ότι ο νέος Κώδικας Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (ν. 3566/07, που ισχύει ήδη από την ημερομηνία δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) περιλαμβάνει αυτούσια την κρίσιμη διάταξη της παρ. 1 περ. β' του αρ. 66, είναι προφανές ότι δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις της Αρχής. Αντιθέτως, το Υπουργείο φαίνεται να συμμορφώθηκε ουσιαστικά με την άποψη που είχε εκφράσει ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τη διερεύνηση αναφορών που έθεσαν το ζήτημα θέσπισης διαφορετικού ηλικιακού ορίου συνταξιοδότησης ανάμεσα στους διπλωματικούς υπαλλήλους που φέρουν τον πρεσβευτικό βαθμό και τους υπόλοιπους, καθώς ο νέος Κώδικας δεν περιλαμβάνει πλέον την εν λόγω διάκριση ανάμεσα στις δύο κατηγορίες υπαλλήλων.

Εν τω μεταξύ, ο προσφεύγων στον Συνήγορο του Πολίτη υπέβαλε σχετική με το ανωτέρω ζήτημα καταγγελία στα Γραφεία της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, συνοδευόμενη από τα προαναφερθέντα έγγραφα της Αρχής, η οποία έχει ήδη διαβιβασθεί αρμοδίως στη Γενική Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες.

Τέλος, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι η υπ' αριθμ. 2Κ/2007 προκήρυξη του Α.Σ.Ε.Π. (Τεύχος Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π., αρ. φύλλου 74/17.04.07), η οποία αφορά, μεταξύ άλλων, και την πλήρωση θέσεων στον Κλάδο ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού στο Υπουργείο Εξωτερικών, εκδόθηκε άνευ ανωτάτου ορίου ηλικίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της ανατεθείσας σ' αυτόν αρμοδιότητας ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες, καλεί τους αρμόδιους Υπουργούς Εσωτερικών και Εξωτερικών, να μεριμνήσουν είτε προς την κατεύθυνση απόσυρσης του ενιαίου για όλους τους κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών θεσπιζόμενου στις διατάξεις του νέου Οργανισμού απόλυτου ανώτατου ορίου ηλικίας των 35 ετών,

είτε προς την κατεύθυνση συμπερίληψης ειδικής αιτιολογίας στις εν λόγω διατάξεις – εφόσον, βεβαίως, είναι τούτο δυνατόν – από την οποία να προκύπτει ότι η θέσπιση συγκεκριμένου κατά περίπτωση ανωτάτου ορίου ηλικίας για κάθε Κλάδο είναι εύλογη και αναγκαία, υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων καθηκόντων.

Με τιμή,

Καλλιόπη Σπανού
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Ειδική Επιστήμονας : Αναστασία Ματανά (τηλ.: 210 72 89 631, φαξ: 210 72 89 770)

Γνωστοποίηση (άρθρο 4 παρ. 6 ν. 3094/2003):

Υπουργό Εσωτερικών
Κύριο Π. Παυλόπουλο
Βασιλίσσης Σοφίας 15, 106 74 – ΑΘΗΝΑ

Υπουργό Εξωτερικών
Κ. Ντ. Μπακογιάννη
Βασιλίσσης Σοφίας 5, 106 74 – ΑΘΗΝΑ

Κοινοποίηση:

Υπουργείο Εξωτερικών

- Στ Γενική Διεύθυνση Προσωπικού,
Διοικητικής Οργάνωσης & Οικονομικής Διαχείρισης
Υπόψη: Γενικού Διευθυντή
- Ειδική Νομική Υπηρεσία
Ακαδημίας 1, 106 71 – ΑΘΗΝΑ

Υπουργείο Εξωτερικών
Στ1 Διεύθυνση Προσωπικού και Διοικητικής Οργάνωσης
Ακαδημίας 1, 106 71 – ΑΘΗΝΑ

Υπουργείο Εσωτερικών
Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης
Γενική Διεύθυνση Κατάστασης Προσωπικού
Διεύθυνση Προσλήψεων Προσωπικού
Βασιλίσσης Σοφίας 15, 106 74 – ΑΘΗΝΑ

Υπουργείο Δικαιοσύνης
Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης (αρ. 21 του ν. 3304/05)
Μεσογείων 96, 115 27 – ΑΘΗΝΑ